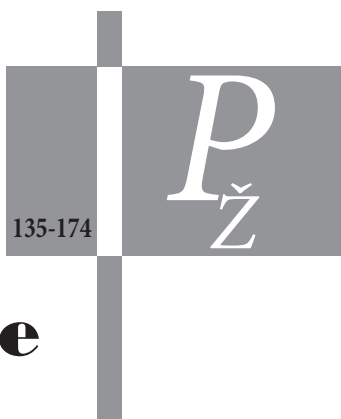

naše teme

s. Katarina Maglica

Budućnost redovništva započeta danas već je zaživjela

Stručni rad

Uvod

Redovništvo prolazi svoje mučno razdoblje hoda, osipa se i stari. S obzirom na neumoljivost brojki, ne čeka ga svijetla budućnost. Živi u čudnom vremenu kada je malo toga sveto, malo je konstanta u njegovu prirodnom okruženju, sve postaje relativno i nesigurno. Čovjek je zadojen konformizmom, hedonizmom i konzumizmom. Ratovi, prirodne katastrofe, migracije i seobe, terorizam i siromaštvo šire beznade i strah, nesigurnost, otuđenost, bezvoljnost, zabrinutost, traženje novih bogova ovisnosti i prepuštanje struji vremena koja sve nosi u nepoznatom smjeru. Iz takvog okruženja niču, ako uopće niču, nova zvanja i pridružuju se redovničkoj zajednici. Sa sobom u samostan donose ono što imaju, što su u hodu dobili, što ih je obilježilo i formiralo. Zvanja je sve manje, barem u nekim zajednicama, starosna dob u porastu, snaga ideala i karizme blijedi tamo gdje funkcionalnost preuzima glavnu riječ. Potiho i sa zebnjom u srcu postavlja se pitanje: Je li došlo vrijeme umiranja?

Okolnosti i duhovno stanje svijeta u kojem živimo pokušavaju nam dati novi smjer, ali realno stanje zajednica uteg je koji usporava kretanje.

Ljudi se plaše nestajanja i umiranja jer ne poznaju ništa i nikoga snažnijega i jačega od smrti. Pate od brojnih strahova koji ih paraliziraju i zarobljuju, a oni se bespomoćno odupiru ne videći svijetle točke u svom mraku. U našim redovima nije išlo tako daleko. Još nam nije umrla vjera ni nada, još se nije ugasila vatra zapaljena prije nekoliko stoljeća ili desetljeća. Možda je ponegdje žar pod pepelom, ali novi lahor Duha oslobađa snažnije iskrenje unutarne vatre koja ne priznaje nemoć, već smiono živi svoju ranjivost vjerujući u Božji plan o sebi samima.

Gdje su redovničke zajednice danas?

Većina naših redovničkih zajednica ima svoju slavnu prošlost, svoje svete i blažene utemeljitelje, svete članove koji su ostavili duboke tragove u povijesti Crkve i kulture, dali svoje ogromne obole u kulturnim i umjetničkim dostignućima, na socijalnom i zdravstvenom polju. Osnivali smo bolnice i ubožnice, škole, internate i fakultete, stvarali umjetnička i znanstvena djela, isticali se na teološkom polju, radili s onima i za one s ruba društva, ali i s onima koji su odlučivali o miru i ratu. Jednom riječju, redovnika je bilo posvuda, bili su sjeme i oslonac tokova i inovacija u Crkvi i društvu.

Razne struje i pogledi na svijet nisu uvijek bili nakloni ni redovništvu ni njihovu djelovanju. Kod Hrvata se to naglašeno događalo u razdoblju nakon Drugog svjetskog rata, što je izmijenilo uvjete djelovanja Crkve, pa tako i redovničkih zajednica. Zapravo, to je razdoblje promijenilo i obilježilo daljnji rad redovništva općenito. Pokušalo ih se u potpunosti istisnuti iz javnosti, prisvajajući njihove zgrade i prostore. Na kratko su se povukli unutar samostanskih zidina, ali nisu prestali biti čuvari vjere i nacionalne svijesti. Kad je riječ o sestrama, one su osim izričaja svog apostolata izgubile i sredstva osnovnog preživljavanja, što je dovelo do svaštarenja. Rad svih sestara je odjednom postao sličan: rad po župama (sviranje, uređenje crkve, župska kateheza), rad vezan uz župska i samostanska domaćinstva (poslovi u kući, na njivi i slično). Trudile su se ne prekinuti rad s ljudima. Davale su satove stranih jezika, matematike, glazbe i fizike, organizirale su dječje vrtiće u samostanskom okruženju, bavile se ručnim radom (izrada misnog ruha, pečenje hostija, pletenje, šivanje i pravljenje posteljine).

Slijedio je odlazak u inozemstvo za našim ljudima koji su se masovno iseljavali. Crkva ih je u svojim svećenicama i redovništvu vjerno pratila i nije dopustila da se izgube u masi, pa im je osim duhovnih usluga pružala i socijalnu pomoć. Neke zajednice su preuzimale rad u domovima za starije i nemoćne osobe i po bolnicama jer su time osiguravale nasušni kruh onima koje su ostale u domovini. Mnoge se zajednice nisu oporavile od maćehinskog odnosa vlasti prema njima. Nisu se u potpunosti vratile svojim izvornim karizmama već na sve moguće načine pokušavaju za svoje današnje djelovanje pronaći tumačenje i objašnjenje svojom ka-

rizmom, braneći tako svoj pastoralni rad na župama i veoma snažnu zavisnost od župe gdje dobrim dijelom još uvijek obavljaju fizičke poslove, uglavnom služeći klericima.

Da ne govorim o svim zajednicama, reći ću nešto o svojoj. Moja kongregacija, Kongregacija sestara dominikanki, osnovana je s nakanom da mlade odgaja u vjerskom i nacionalnom duhu, s posebnim naglaskom na buduće majke, nositeljice života Crkve i društva. Podrazumijevalo se da osnivamo i radimo u internatima i školama, vrtićima i ostalim odgojnim ustanovama, što smo dugo vremena i radile. Danas nam je ostalo sve što smo preuzele u razdoblju prisilnog svaštarenja i vrtići kojih se nikada nismo odrekle. Za škole i internate niti imamo materijalnu podlogu, niti odgovarajući prostor, niti dovoljan broj sestara koje bi to preuzele i vodile.

Ni ostale redovničke zajednice ne uspijevaju same održavati onu veliku mrežu zdravstvenih i odgojnih ustanova koje su same stvarale i nosile na svojim ramenima. Rađa se ozbiljno pitanje:

- a) u potpunosti se odreći djelovanja
- b) smanjiti raspon aktivnosti
- c) prihvatiti pomoć izvana i tako nastaviti apostolat, objašnjavajući da se time produžuje djelovanje karizme, tješeći se da su i laici dio Crkve i da su za nju odgovorni. Po njima možemo puno utjecati na stanje društva, Crkve i tekućih povijesnih zbivanja kao i budućnosti.

Napetosti između ideala i stvarnosti

Po svemu sudeći, redovništvo se nalazi u prosjeku između ideala i stvarnosti. Da bi došli do potrebne sinergije, treba poći od refleksije koja potiče na kontemplaciju vremena u kojem živimo i rana svijeta koji nas okružuje u svjetlu ideala koji bi nas trebali vući naprijed, budući izviru iz naravi samog poziva i poslanja. Ne možemo zatvoriti oči pred posljedicama sekularizacije, relativizma, materijalizma i individualizma, koji daju obilježje današnjoj kulturi i stanju duha.¹

Sekularizam odbacuje Boga i oblikuje stav po kojem se sve može shvatiti i objasniti bez postojanja Boga. Na mjesto Boga dolazi moćni čovjek koji sebe i svoj „ja“ postavlja za mjeru i gospodara sveukupne stvarnosti. Ne priznaje ni vječnost ni Boga, gubi vjeru, nadu i ufanje, a kad ostane bez Boga u sjenu idu sve moralne vrijednosti, sve nadnaravno i duhovno. Relativizam traži zamjenskog Boga, ovisnosti svih profila. U život se uvlači konfuzija i nered i ljudi postaju smeteni, ostaje im samo opipljiva materija. Ne moraju materijalisti uvijek biti bogati i plivati u

¹ Usp. Enrica ROSANNA, FMA, *Redovnički život u Europi. Izazov za Crkvu i eurposko društvo*, u: Posvećeni život 15/2010, 92-110.

obilju, dovoljno je što dopuštaju da materijalno uguši duhovno u njima. Pitanje je čemu se daje prednost. Sv. Pavao opominje da „svoje nade čovjek ne polaže u nesigurno bogatstvo, nego u Boga koji nas svime bogato opskrbljuje“ (1 Tim 6,17-19).

Individualizam, pak, niječe i gazi sve što nije njegovo veličanstvo JA. Po njemu se mora sve mjeriti i on mora imati posebno mjesto u svakoj zajednici. Redovništvo živi u tim okolnostima. Osjeća muku ljudi, osamljenih, odbačenih, prezrenih, siromašnih, onih kojima je pokradeno ljudsko dostojanstvo, ljudi koji nisu upoznali ljubav ni milosrđe, ljudi koji su izgubili oslonac u životu. Apatija i nepovjerenje polako postaju stalnost. Upravo takvi trebaju pomoć i blizinu dok dršću na vjetrometini današnjeg duhovnog stanja čovječanstva.

Ljudi, posebno mladi, gladni su Boga, gladni su duhovnosti, traže čvrste oslonce. Konkretnim ljudima treba konkretna pomoć. S pravom se pitamo: Je li naše redovništvo spremno odgovoriti potrebama društva? Što se od nas zapravo očekuje? Hitno treba u naviještanju Božje riječi pronaći metode primjerenije zahtjevima različitih ljudskih skupina i mnogobrojnih profesionalnih područja, da bi Kristovo svjetlo prošlo svaki ljudski sektor i kvasac spasenja iznutra izmijenio društveno življenje, podupirući afirmaciju kulture, prožete evanđeoskim vrijednostima.²

Kriza pojedinca i kriza društva, kriza vrijednosti i kriza politike doseže svoj vrhunac. Potrebna je nova kreativnost kako bi se doskočilo potrebama novonastalog stanja duha. Od nas se traži svjedočenje samim postojanjem, jer na drugim razinama možemo učiniti malo. Inflacija riječi utječe na omalovažavanje njihovih autora. Redovništvu ostaje zadaća biti korektiv društvu u kojem živi, živeći esencijalnost svoga postojanja, uvažavajući istinu o sebi i od nje polazeći. Primjenjivim odlukama i djelovanjem potrebnim svome vremenu treba započeti ispisivati nove stranice života.

Redovništvo budućnosti preživjet će u ovakvom svijetu jedino ako se sa svijetom ne nađe u sudioništvu na planu individualizma, egoizma i hedonizma. Poziv pojedinca i zajednice treba ostati kristocentričan, osoban, radikalan i živjeti od vrijednosti: Božji poziv i ljudski odaziv; Božji dar i čovjekovo uzdarje; Božja riječ i čovjekov Amen.³

Uvijek iznova treba postavljati sebi pitanje Franje Asiškoga: Gospodine, što hoćeš da učinim? On poziva i radi njega je redovnik/ca to što jest. Za njim ide i njega slijedi u stavovima riječima i djelovanju. Pri tom nije važno što se radi već kako se radi.

Bog poziva svakog člana osobno i on se odaziva donoseći u zajednicu sve svoje darove i sposobnosti koji su mu dani da ih koristi za širenje Božjeg Kraljevstva. Pozvan je karizmu utemeljitelja živjeti i prenositi dalje u skladu sa svojim darovima, prostorom u kojem se kreće i zahtjevima i očekivanjima vremena. Bilo bi pogubno kad bi se zahtjevi koje pred redovnika stavlja Krist kroz narav njegove

² Usp. Kongregacija za ustanove posvećenog života i zajednice apostolskog života, *Smjernice za formaciju u redovničkim ustanovama*, Zagreb 1990, 36.

³ Usp. Špiro MARASOVIĆ, *Redovništvo budućnosti*, u: Crkva u svijetu 29/1994, 4, 350.

karizme pokušali zamijeniti s potrebama čovjeka jer bi tada postali antropocentrični, a ne kristocentrični.

Odaziv redovničke osobe mora biti potpun – radikalan, baš kao i Kristov Ocu, kroz sebedarje za spas svijeta. Put pojedinca treba biti upravo takav. Sve što govori i što jest mora biti navještaj Isusa Krista, a ne vlastita promidžba. Njegovo čovještvo u potpunosti treba biti obojeno i prožeto Kristovim čovještvom. „Utjehu treba ovaj svijet koji s pravom očekuje da u pogledu posvećenih osoba vidi i doživi lice milosrdnoga Krista i Očevu utjehu, objavljenu u otajstvu malenosti i trpljenja.“⁴

Redovništvo kao eshatološki i proročki znak

Dolazi vrijeme kad sva zaduženja koja su bila u nadležnosti redovničkih zajednica preuzima država: socijalu i liječenje, odgoj i obrazovanje. Redovništvo budućnosti zauzet će novu poziciju i novu ulogu. Bit će eshatološki znak i proročki glas u okolnostima koje za Bogom žedaju, ali ga traže na pogrešnim stranama. „Ideal redovništva nije ostvarenje individualizma, sebičnosti, isključivosti, autoriteta, nego upravo suprotno: zajedništvo života, međusobno darivanje i primanje, uzajamna pomoć i ljubav.“⁵

Po tim je kvalitetama redovnička osoba znak budućega života ili još jasnije: ona svjedoči da je zajedništvo života s Bogom moguće već ovdje na zemlji. U središte svoga postojanja stavlja ljubav i čežnju za Kristom, nastojeći svoj život učiniti sličnim Kristovu življenju, zapažajući i dotičući sve patnike, odbačene i siromašne, svojim ljudskim suosjećanjem, ljubavlju i pažnjom.

Proroštvo se rađa iz punine bića koje visi na Božjoj riječi, bića koje Boga dotiče kroz molitvu i kontemplaciju, koje je u potpunosti svjesno obilja Božjih milosti, darova, žrtve i ljubavi izručenih čovjeku. Te darove primljene od Gospodina dotična osoba rado dijeli s drugima. „Pravo proroštvo se rađa iz Boga, iz prijateljstva s Njim, iz pozornog slušanja njegovih riječi u različitim povijesnim okolnostima. Prorok osjeća kako mu u srcu gori strast za Božju svetost i prihvativši u dijalogu molitve njegovu riječ, proglašava je životom, govorom i postupcima, pretvarajući se u Božjeg glasnogovornika protiv zla i grijeha. Proročko svjedočanstvo traži trajno i strastveno istraživanje Božje volje, velikodušno i neophodno crkveno zajedništvo, vježbu duhovnog rasuđivanja, ljubav za istinu.“⁶

⁴ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Dogmatska konstitucija o Crkvi „Lumen gentium“*, u: Dokumenti, Zagreb 2008, br. 42.

⁵ Ivan KARLIĆ, *Redovništvo kao eshatološki znak i proročki glas danas*, u: Služba Božja 55/2015, 3-4, 343.

⁶ IVAN PAVAO II, *Vita consecrata. Apostolska pobudnica o apostolskom životu i njegovu poslanju u crkvi i svijetu*, Zagreb 1996, br. 84.

Prorok šuti, razmatra Boga i događanja oko sebe i sveukupnošću svoga bića postaje svjedok Božji, sposoban proniknuti povijest i događanja svojeg vremena. Crkvu daruje karizmom življenom u vremenu nudeći odgovore na potrebe čovjeka.

Redovnički zavjeti – izvor nade i optimizma

Zavjetima čistoće, siromaštva i poslušnosti redovnička osoba kontrira danas prihvaćenim vrijednostima u svijetu: imati i posjedovati, neograničenoj slobodi na polju seksualnosti, slobodi koja drugoga nema u vidu i koja vodi individualizmu.

Redovnici/ce pokazuju da su u svijetu, ali nisu od svijeta (Iv 17,14), jer već sada žive u Božjoj blizini uživajući u preobilju Božje ljubavi koja se po njima pretače i na druge. Takve su osobe sposobne živjeti i svjedočiti nadu i optimizam, zajedništvo i ljubav, kvalitete za kojim današnji svijet čezne i žeda. Bez optimizma i nade, žara i ponosa, redovničke osobe tonu u frustracije i razočaranje. Imperativ je posvijestiti svoje biti, postojati i djelovati. Nije vrijednost našega posla u učinkovitosti i mjerljivosti, već u ljubavi u nj utkanoj. Optimizmom i nadom kontriramo pesimizmu, hladnoći, narcisoidnosti, egoizmu, samodostatnosti, #udaljenostima koji današnji svijet muči.

Zajedništvo s drugim, pisanim velikim i malim slovom

„Osobit znak novoga života u Kristu jest bratstvo i sestrinstvo.“⁷ Redovništvo i zajedništvo toliko se dopunjuju da postaju sinonimi i jednom bez drugoga nema života. U zajednici s Bogom i s braćom treba živjeti i uživati u svim blagodatima zajedništva.

Pravo zajedništvo je suprotnost udaljenostima i odbacivanju drugog i drugačijega, samoći i osamljenosti ljudi oko nas, marginaliziranju, preziru, mržnji, opstrukciji. Ljudi su stvoreni za blizinu i toplinu, podršku i prihvaćenost.

Gdje spona zajedništva oslabe, treba učiniti sve da zajednice opstanu i žive svoje zajedništvo. Daleko od nas mane i propusti kao što su: gaženje pojedinca na račun zajednice i njenog izvanjskog funkcioniranja ili pak gaženje njegove slobode i prava, uvjeravanje pojedinca da je samo kotačić koji funkcionira za dobro zajednice. Takvog pojedinca brzo proguta zajednica.

Ponekad je zajednica hladno mjesto za život. Tu se pojedinac ne osjeća doma, nema mira, nema odmora, ljubaznosti nema, sigurnost ne osjeća, ne osjeća se doma.

⁷ KONGREGACIJA ZA USTANOVE POSVEĆENOG ŽIVOTA I DRUŽBE APOSTOLSKOG ŽIVOTA, *Bratski život u zajednici*, Rim – Zagreb 1994.

Drugi način rušenja zajednice jest kada je zajednica tu samo radi pojedinca: ide u prilog pojedincima i dopušta im da postanu središte zajednice. Nekoliko takvih egocentrista uspiju „pojesti“ zajednice i narušiti zajedništvo. Tek uvažavanje pojedinaca i zajednice, prelaženjem od života u zajednici na zajednički život, što omogućuje osobne odnose licem u lice, prihvatanjem, dijalogom, odgovornom slobodom i skrbi za drugoga, zajednica će živjeti punim plućima.

„Zalažući se za ostvarenje bratskog zajedništva, redovničke zajednice pokazuju da se, zahvaljujući Evanđelju, i ljudski odnosi mogu mijenjati, da ljubav nije utopija već tajna za izgradnju bratskoga svijeta.“⁸ Harmoničan život u zajednici postaje svjedočanstvo drugim ljudima, posebno onima kojima je zajednički život u obitelji, na poslu ili u političkoj partiji čista utopija.

Zajednica je živi organizam sazdan od pojedinaca čiji život postaje misterij - čudo u očima suvremenika, budući da tu nalaze ono što život znači.

Zdrava zajednica jest:

- škola mira u kojoj se mogu iskusiti strahovi i ljutnje;
- škola prijateljstva i radosti gdje nema mjesta individualizmu, očaju ni osamljenosti
- škola kozmopolitizma, jer su različitosti bogatstvo a ne kamen spoticanja, gdje se žive zahvalnost i prihvatanje
- škola ljubaznosti i solidarnosti gdje priče svih članova zajednice obogaćuju životnu priču pojedinca
- škola bratstva ili bolje rečeno prostor gdje ti se oprašta i gdje možeš opraštati.⁹

Timothy Radcliff, OP, jedan od prethodnih učitelja Reda, rekao bi: „To je mjesto gdje padaš i dižeš se, dižeš se i padaš.“

Ljudi koji dolaze u naše zajednice, koji zavire u naše odnose, trebali bi naći odmora u tišini i miru, tu gdje se ljudi prihvaćaju, podupiru, potiču, suosjećaju. Zajednica nije mjesto, ona je način življenja. U našim zajednicama ljudi bi trebali osjetiti Boga i Božje, naći smiraj u molitvi, meditaciji i unutarnjoj šutnji. To uvijek možemo ponuditi ljudima, ma koliko nas malo bilo, ma koliko stari bili. Tamo gdje je Bog uvijek se ima što ponuditi. A ljudi su Boga gladni. Možda će to sutra biti jedino naše poslanje: Ljudima vraćati povjerenje u Boga i Božje.

⁸ Donato PETTI, *Dialogo sulla vita consecrata con papa Benedetto XVI*, 84.

⁹ Usp. Jean Claude LAVIGNE, OP, *Community life. Nagovor odgojiteljicama mladih*, Rim, 27. 9. 2016.

Zaključak

Redovništvo će imati budućnost sve dok bude svjedočanstvo nade i optimizma, dok mu Bog i Božje bude cilj i putokaz, dok načinom življenja uspijeva biti proročki glas ovom vremenu.

Treba se spustiti s pijedestala prošlosti i biti spremni služiti. Oholi pojedinac propada, ali ni ohola zajednica nema budućnosti. S tim vrijednostima nam je koracati ovim svijetom, usporedo s ljudima našega vremena, ne klanjajući se moći, vlasti, poziciji, imenu, očuvanju, ugleda u društvu, pretjeranom brigom za preživljavanjem.

Redovništvo budućnosti neće toliko brinuti o pomlatku i preživljavanju, o širokom polju djelovanja, već će se brinuti koliko vjerno prikazuje Kristovo lice suvremenom svijetu, kakvog i kojeg Boga svjedoči.

Budućnost redovništva budućnosti je zagarantirana sve dotle dok Krist bude u središtu življenja i djelovanja pojedinaca i zajednica, dok On bude mjerilo i korektiv pojedincu i zajednici i dok pojedinci i zajednica u cjelini budu odraz Kristova lica i Kristova čovjekoljublja.

Što bi bilo od svijeta kad ne bi bilo redovnika? pitao se Isus pred Terezijom Avilskom. „Nadajmo se da Isus nije promijenio mišljenje“, reče nam mons. Zdenko Križić, „te da redovništvo još uvijek ima svoje mjesto u ovome svijetu“. Budućnost je sigurna, jer je Krist isti jučer, danas i sutra.

Danas kad obilježavamo 50. godišnjicu HKVRPP-a sa zadovoljstvom smijemo ustvrditi da je ovo naše zajedničko tijelo puno učinilo na približavanju zajednica različitih karizmi i na rasvjetljavanju brojnih pitanja. Darovalo je našem redovništvu jednu cijelu biblioteku knjiga s posebnom tematikom, tematikom zajedništva i zajednica, povijesti i zavjeta, s temama iz pedagogije, psihologije, duhovnosti i teologije. Organiziralo je brojne susrete, seminare i škole, predavanja i druženja, zajednička slavlja i hodočašća, zajedničke molitve i klanjanja, pokušalo obuhvatiti sve naše potrebe i želje. Približilo je redovničke ustanove mjesnoj Crkvi i pomoglo da se bolje razumiju.

Ponude su usmjerene na formaciju redovništva budućnosti, ohrabrenje na uskom putu do kojeg smo stigli i razotkrivanje Kristova lica u svom njegovom sjaju, koje privlači, usmjerava i osnažuje.

Naše zajedništvo, radost kad se nađemo zajedno, povezanost na tisuću načina, blizina koja nas ohrabruje suvremena su i učinkovita propovijed bez puno riječi, a koja govori o ljepoti i dobroti Onoga za kojim smo pošli.